

ANKARA'DA TESBİT EDİLEN İLK LİPONYSSUS BACOTİ HIRST. 1913 VAK'ASI

M. Mîri MİMİOĞLU

F. SAYIN

Ankara'nın Samanpazarı semtinde kâin eski bir evde ilk **L. bacoti** olayını tesbit etmiş bulunuyoruz. Evin bir oda bir mutbaktan ibaret olan dairesini, henüz beşikte bulunan çocuklarıyla, genç bir karı koca işgal etmektedir. Adı geçen parazitlerden huzurları kaçtığından, bir şşe içerisinde, bir kaç tanesini lâboratuvarımıza getirdiler. Parazitlerin çocuklarında ve kendilerinde şiddetli kaşıntılara sebebiyet verdiklerinden şikâyet ettiler. Bu müracaat üzerine vak'a yerinde yaptığımız tetkikler neticesinde küçük yuvayı **L. bacoti**'lerin istila etmiş olduğunu, ev hanımının sağ kolunda geniş mikyasta bir dermatitis'in meydana geldiğini gördük. Soruşturmalarımız neticesinde eski kârgir evin gerek duvar ve gerekse tavan arasında sıçanların, bilhassa geceleri, dolaştıklarını öğrendik. Parazitlerin esas itibariyle sıçanlardan kan emdikleri fakat tahta olan tavanın aralıklarından aşağıya indikleri anlaşıldı.

L. bacoti'nin **Rickettsia**, sıçanların endemik tifüsü, **Q. humması**, ve bazı **Filaria**'ları naklettikleri anlaşıldıktan sonra önemleri bir kat daha artmıştır. Bu hususlar göz önünde bulundurularak müşahedemizi kısaca neşretmeyi faydalı bulduk.

Muhtelif müelliflere göre **L. bacoti**, evvelâ **Hirst** tarafından Mısır'da tavsif edilmiş olmakla beraber, kozmopolittir. Sıçan, diğer kemirici hayvanlar, kuş ve insanlardan kan emmek suretiyle hem tropik ve hem de mutedil iklimi olan yerlerde bulunmaktadır.

Baker'e göre **L. bacoti**'nin dışının uzunluğu 750-1000 mikron olup rengi beyaz benekli siyah, kırmızı, beyaz arasında değişmektedir. Renk değişiklikleri emdikleri kan nisbetindedir. Dorsal plak bunların bütün vücudunu örtmez. Chelicer'leri dişli değildir. Anus anal plakin ön tarafında yer almıştır.

Aynı müellife göre parazitin biyolojisini 5 safhaya ayırmak mümkündür: yumurta, 6 ayaklı larva, protonymph, deutonymph ve kâhil şekil; bunların hepsi 8 ayaklıdır. Dişi parazit yumurtalarını sıçanların yu-

vasına, yaşadığı müddetce, bir kaç defa yumurtlar. Lâboratuvar şartları altında yaşama süreleri 62 gün kadardır. Vasati olarak 98 yumurta yumurtlarlar. Yumurta 1-2 gün içinde inficar eder. Larva'lar kan emmeden. 24 saat içinde, gömlek değiştirerek protonymph safhasına geçerler. Bunlar deutonymph safhasına girmeden önce kan emmek zorundadırlar. Bu safhadaki parazitler kan emmeden, 48 saat içinde, kâhil hale gelirler.

Belding'e göre, *L.bacoti*, Birleşik Amerika'nın cenup kısmı dahil olmak üzere, daha ziyade sıcak memleketlerde bulunur. İnsanlarda urticaria ile birlikte vesiculæer bir dermatitis yapar. Farenden fareye endemik tifüsü nakleder. *Rickettsia*'lar bu ektoparazitlerin yumurtalarıyla jenerasyondan jenerasyona intikal eder.

Brumpt'a göre, *L.bacoti*, bazı kemiricilerin (*Sigmodon hispidus*, *Mus norvegicus*) Filariose'ünü husule getiren **Litosomoides carnii**'ye ara konutluk etmektedir. Bu parazitler çok süratli bir çoğalma kabiliyeti göstermekte ve 32 parazit 15 gün gibi kısa bir zamanda 1000 adede vasıl olmaktadır. Ekseriya partenogenetik olarak çoğalan parazitlerin erkeklerine nadiren rastlanmaktadır.

Chandler'e göre, *L.bacoti*, türü son zamanlarda **Bdellonyssus** soyuna alınmıştır. Bunlar esas itibariyle kanadlı ve kemirici hayvanların parazitidir. *Rickettsia* ve virus hastalıklarını nakletmeleri dolayısıyla önem kazanmışlardır. Chelcer'ler dişi ve erkekte bir pens şeklinde nihayet bulur. Birleşik Amerika'nın cenup bölgesinde sık sık rastlanmakta ve insanlara **Q.hummasini** nakletmektedir.

Lapage'a göre, bu parazit farenden fareye ve farenden insana endemik tifüs'ün etkeni olan **Rickettsia typhi**'yi nakletmektedir.

Mönnig'e göre, *L.bacoti*'nin ergin olan dişisinin uzunluğu 1,5 mm. olup kan emenlerin rengi kırmızıdır.

Neveu-Lemaire'e göre, bu parazit insanlarda bir dermatitis'in meydana gelmesine sebebiyet vermektedir.

Ovazza'ya göre, *L.bacoti*, evvelâ 1913 tarihinde Hirst tarafından tavsif edilmiş ve parazite o zaman **Leignathus** soy adını vermiştir.

Oytun,a göre, kozmopolit olan bu parazit **Rattus norvegicus** ve insandan kan emmekte, endemik tifüsü nakletmekle itham edilmektedir.

Pickarski'ye göre, bu parazit evvelâ 1913 de Hirst tarafından Mısır'da bulunmuştur. Bilâhara 1931 de Hamburg, 1933 de Londra ve 1938 de de Bremen'de görülmüştür. Sıçanlarla mücadele edildiği takdirde aç kalan parazitler insanlara daha geniş ölçüde saldırırlar. Bunlar **Dermanyssus**'lerin aksine olarak konutlarından gündüzleri kan emerler.

Roy'a göre, L.bacoti, sıçandan sıçana endemik tifüsü nakletmekte, insanlardan da kan emmektedir.

Schelmire'e göre, şimali Texas'da sıçanlara mahsus bir akar olan L.bacoti, insanların cildinde de bir acariase tevlit ederler. Bu hastalık önceleri uyuzla karıştırılmış ise de bilâhara tefriki teşhisi yapılmıştır. Bu parazitlerin husule getirdikleri lezyonlar uyuz, vücut biti, **Trombicula irritans**, tahta kurusu, pire, hububat bitleri ve diğer kan emen haşerele- rin tevlit ettikleri dermatitis'lerle karıştırılabilirler. L.bacoti, Avrupa'da meskenlerin duvarlarında, çocukların yataklarında, vücutları üzerinde çok sayıda görülmüş ve kan emdikleri tesbit edilmiştir.

Williams'a göre, bu parazitin kan emen dişileri 7 yumurta yumurtlamakta, bunlar 38,5-53,5 saatta inficar etmekte, sürfe çıktıktan sonra 19-24 saat sonra kan emmeden gömlek değiştirmekte ve 8 ayaklı nymph meydana gelmektedir.

MATERYAL VE METOT

Vak'a yerinde yapmış olduğumuz araştırmalar esnasında odanın gerek tahta olan tavaniyle duvarları arasında kalan boşluklardan ve gerekse tavan tahtalarının aralıklarından aşağıya inmiş olan parazitler duvarlardan, perdelerin, elbise ve gömlek'erin üzerlerinden karyolanın kenarlarından çok miktarda toplanarak lâboratuvara getirilmiştir.

70 derecelik alkolde tesbit edilmiş olan parazitleri şeffaflandırmak için en uygun bulduğumuz metodu aşağıya kaydediyoruz:

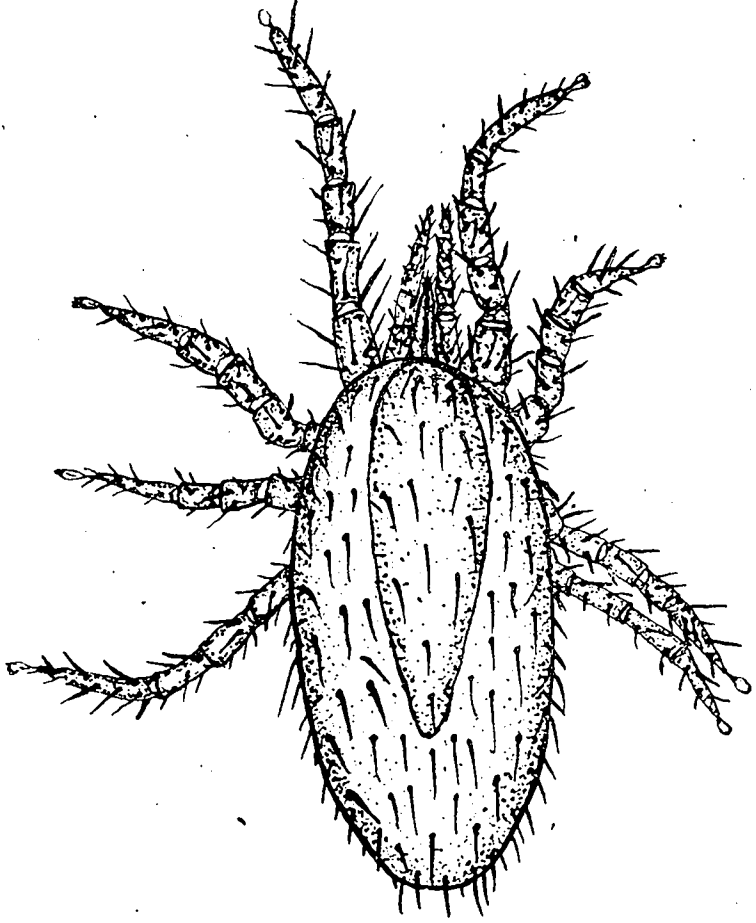
70 derecelik alkolden alınan akarlar 24 saat 50 derecelik alkolde ve 24 saat da 30 derecelik alkolde bekletildikten sonra 24 saat müddetle distile suya alınmıştır. Bundan sonra, bütün müddetler yirmi dörder saat olmak üzere aşağıda zikrettiğimiz maddelerde bekletilmiştir.

1. % 6 KOH, 2. Distile su, 3. % 30 luk alkol ve sırasıyla % 50, % 70, % 80, % 96, % 100 derecelik alkoller. 4. Yarı yarıya saf alkol ve kreozot karışımı. 5. Saf kreozot, 6. Kanada balsam ile lam üzerine monte edildi.

Bu suretle şeffaflandırılmış olan parazitler, mikroskopta resim çizme cihazıyla resmedilmiştir (Şekil: 1).

Baker'e göre, bu parazitlerle mücadele için en iyi çare kemirici hayvanları yok etmektir. Yapılan tecrübelerle göre % 10 DDT bunları azaltmakta ise de tamamiyle imha edememektedir. % 8 DDT ye % 10 da kükürt ilâve edilirse daha iyi netice alınmaktadır.

Gamatox ve İstotox gibi Acaricide ilâçların da iyi sonuç vereceğini kuvvetle tahmin etmekteyiz.



(Şekil: 1) — *Liponyssus bacoti* (Orog) dişi, dorsalden görünüşü × 97

Ö Z E T

Ankara'nın Samanpazarı semtinde bulunan eski bir evin bir oda ve bir mutbaktan ibaret küçük dairesinde oturmakta olan ailenin reisi bize birkaç tane akar getirerek bunlardan çok rahatsız olduklarını bildirmiştir. Yerinde yaptığımız araştırmalar neticesinde mezkûr evin duvar ve tavan aralarında çok sayıda sıçanların bulunduğu ve bunlardan kan emen bu akarların insanlara da saldırdıkları anlaşılmıştır. Toplanan parazitler lâboratuvarda muayene edildikten sonra bunların *Liponyssus*

bacoti oldukları teesbit edilmiş ve bu dairenin sakinlerinde şiddetli kaşıntılara ve dermatitis'e sebebiyet veren parazitlere dair bilgi verilmiştir.

Z U S A M M E N F A S S U N G

Liponyssus bacoti ist in unserem Lande erstmalig bei Menschen festgestellt worden. Im Text haben wir über diese Parasiten ausführlich berichtet.

L I T E R A T Ü R

- Baker, E. W., Evans, T. M., Gould, D. J., Hull, W. B., Keegan, H. L.** : A manuel of parasitic mites of medical or economic importance. National Pest Control Association. N. Y., 22-26, (1956).
- Belding, D. L.** : Textbook of Clinical Parasitology. Appleton-Century Crofts, Inc. N. Y., 761. (1942)
- Brumpt, E.** : Précis de Parasitologie II, Manson et Cie Editeurs, Paris, 1070-1071, (1949).
- Chandler, C.** : Introduction to Parasitology. With special Reference to the Parasites of Man. 9. E. John Wiley et sons Inc. N. Y. 538, (1955),
- Lapage, G.** : Veterinary Parasitology. Oliver and Boyd, London, 673-674, (1956).
- Mönnig, H. O.** : Veterinary Helminthology and Entomology. Balliere Tindall and cox, London. 397, (1946).
- Neveu-Lemaire, M.** : Traité d'Entomologie Medicale et Vétérinaire. Vigot Frères Editeurs, Paris. 464, (1939).
- Ovazza, M.** : Quelques observation sur la biologie et plus particulièrement le cycle de *Liponyssus bacoti* Hirst, 1913. Ann. parasit., Paris. XXX, 178 (1950).
- Oytun, H. Ş.** : Tibbi Entomoloji. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi yayınlarından, Ankara. 174. (1956).
- Piekarski, C.** : Lehrbuch der Parasitologie. Springer Verlag, Berlin, 478, (1954).
- Roy, D. N.** : Entomology, Saraswaty Library, Calcutta. 330-331, (1946).
- Schwab, M., R. Allen, S. E. Sulkin** : The Tropical rat-mite (*Liponyssus bacoti*) as an experimental vector of coxackie virus. Amer. J. Trop. Med. Hyg. 982-986, (1952), (Bulletin de l'Institut pasteur, 52, 5, 562, 1954).
- Shelmire, B. et Dove, W.** : The Tropical rat-mites, *L. bacoti* (Hirst 1914) the cause of a skin eruption of man and a possible vector of endemic thyphus fever. J. Amer. Med. Ass. XCVI 579-584, (1931).
- Williams, R. W.** : The laboratory rearing of the tropical rat-mite. The Journal of Parasitology 32, 3, 252-256, (1946).